

Lausunto Pohjois-Savon maakuntakaava 2040 2. vaihe, ehdotusvaiheen viranomaiskuuleminen/ Lausunto kaavaehdotuksesta

Kunnanhallitus 08.05.2023 § 111

Valmistelija: kunnaninsinööri ja rakennustarkastaja

Pohjois-Savon liiton maakuntahallitus on käsitellyt 28.3.2023 Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040, 2. vaiheessa laaditun viranomaisehdotuksen kaava-asiakirjat. Samalla maakuntahallitus on päättänyt pyytää viranomaisilta kaavaehdotusta koskevat lausunnot MRA 13 § mukaisesti.

Viranomaiskuuleminen järjestetään 5.4.-12.5.2023 ja lausunnot pyydetään toimittamaan 12.5.2023 mennessä. Viranomaisten antamat lausunnot vastineineen käsitellään viranomaisneuvottelussa kesäkuussa. Maakuntakaavaehdotus asetetaan julkisesti nähtäville tulevana syksynä ja se etenee hyväksymiskäsittelyyn ensi vuoden alussa.

Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040, 2. vaihe luo tiiviin yhteyden maakuntaohjelmaan ja maakuntasuunnitelmaan. Kehittämisen kärkialat tuodaan esille mm. kehittämisperiaatemerkinnoissä, jotka liittyvät niin taajamien kehittämiseen, maatalouteen, liikenteeseen, matkailuun kuin luonnon monimuotoisuuteen. Pohjois-Savon maakuntakaavassa 2040 käsitellään seuraavat teemakokonaisuudet, joiden läpäisevänä teemana on ilmastonmuutos:

1. Auerakenne
2. Liikennejärjestelmä
3. Luonnon monimuotoisuus, luonnonsuojelu ja virkistyskäyttö
4. Luonnonvarat
5. Kulttuuriympäristö
6. Energiantuotanto, yhdyskuntatekniikka ja tekninen huolto
7. Joroisten kuntaa koskevat muutokset

Kaavaehdotuksesta on tehty kokonaisvaikutusten arviointi ja johon työhön on aluerakennetyöryhmä osallistunut.

Valmistelijat ovat valmistelleet seuraavan luonnoksen Sonkajärven kunnan lausunnoksi:

1. Auerakenne
Maakuntakaavaehdotuksessa on taajaman merkitystä korostettu palveluverkostona. Palveluverkoston välillä tulee painottaa yhdyskuntarakenteiden toimivuutta sekä huolehtia kestävien liikennejärjestelmien edellytykset taajamien välillä. Tiivistyvän aluerakenteen osalta voidaan vastata väestönkehityksen haasteisiin ja palveluiden säilymiseen taajamissa. Väestön väheneminen on selviö ja Ylä-Savossa kohdistuu painetta työvoiman saatavuuteen.
2. Liikennejärjestelmä
Maakuntakaavaehdotuksessa on tunnistettu tärkeimpinä kehitettävänä kohteina Savonradan kehittäminen kaksiraiteisena ja myös mahdollisuus raideliikenteen kehittämiseen tavaraliikenteen sekä henkilöliikenteen osalta, Vt 5:n ja Vt 9:n vaiheittaiset kehittämiset sekä Ylä-Savoa palveleva lisalmi-Ylivieska 2. vaiheen kehittäminen. Valtatie 5:n kehittäminen tulee jatkua Nerkoon ohitustien jälkeen Vt 5 lisalmi-Kainuun raja välille. Valtatie 5 on lisalmesta Sukevalle

liikenneturvallisuuden kannalta riskialtis ja saavutettavuudelta hidastava väyläyhteys. Sonkajärven kunta näkee tärkeänä Vt 5:n kehittämisen yhteydessä, että pohjoisesta tultaessa Sukevan kylän kohdalle rakennettaisiin kääntymiskaista Sukevan taajamaan. Kaavaehdotus tukee taajamien pyöräilyn ja kävelyn edistämistä asemakaavoitetuilla alueilla, mutta taajaman lähialueen sekä kuntarajat ylittävän kevyen liikenteen edellytyksiä on myös kehitettävä.

Perusväyläverkon (seututiet, yhdystiet) parantaminen ja ylläpito edellyttää kansallisen tason rahoituksen nostoa. Lisärahoitus maantieliikenteen ylläpitoon vaikuttaa suoraan elinkeinoelämän menestymiseen ja saavutettavuuteen Ylä-Savossa.

Maa- ja metsätalouden alkutuotannon toimivalle kuljetusjärjestelmälle on sorapintaisten teiden ylläpito tyydyttävällä tasolla ehdoton elinehto koko tuotannolle. Ympäri vuoden kantavuudeltaan riittävät sekä ylläpidoltaan hyvässä hoidossa olevat yhdystiet ovat osa kansallista huoltovarmuutta.

3. Luonnon monimuotoisuus, luonnonsuojelu ja virkistyskäyttö
Luonnon monipuolisia arvoja maakuntakaavaehdotuksessa tuodaan esille uusina kehittämissperiaatemerkintöinä, jotka tavoittelevat luonnon monimuotoisuuden ja merkittävien luontoalueiden kytkeytyvyyden parantamista sekä metsäisten alueiden pirstoutumisen estämistä. Mikäli Sonkajärven kunnan alueella maa- ja metsätalousalueita kuuluu osaksi viherverkostoja ei alueen elinkeinotoiminnan harjoittaminen saa vaarantua. Esimerkiksi maatalouden tuotantolaitosten sijoittuminen luonnon ydinalueelle tulisi olla mahdollista, jos maanomistajan elinkeinotoiminta sen vaatii. Sonkajärven kohdalla Luonnon ydinalueita -merkinnällä on esitetty Sukevalle Vieremän ja Kajaaniin rajautuvalle alueelle, Talaskankaan lähialueelle, Raudanvedeltä etelään Sukeva-Jyrkkä väliselle alueelle sekä Itä-Sonkajärvelle välille Nurmijoki-Volon alue ja etelässä rajautuen kantatie 87:n. Näillä luonnon ydinalueella on osoitettu Natura 2000 -luonnonsuojelualueiden keskittymiä ja muita maakunnallisesti merkittäviä monimuotoisia luontoalueita sekä järviuontokokonaisuuksia. Maakunnallisesti ja valtakunnallisesti merkittäväksi matkailun vetovoimakohteeksi on nostettu Jyrkän alue. Matkailun ja virkistysalueeksi nostettu myös Jyrkän ja Nurmijoen alueet. Em. merkinnät ovat kunnan näkökulmasta merkittäviä.

Maakunnallisesti merkittäviksi virkistyskalastusalueiksi tai -kohteiksi on osoitettu Haajaistenjärvi, Nurmijoki sekä Matkusjoki.

Jyrkällä Nurmijoen varrella sijaitseva nykyisessä kaavassa oleva hiljainen alue on muutettu luonnonrauha-alueeksi. Alueen suunnittelumääräyksen mukaisesti pysyviä toimintoja alueelle ja sen ympäristöön suunniteltaessa tulee kiinnittää huomiota luonnonrauhan säilymiseen alueella siten, että luonnonäänistä nauttiminen on mahdollista.

Sonkajärven kunnan osalta tulee tarkentaa vielä Sukevalle menevä kelkkareittilinjaus Mustanjoki-Sukeva.

4. Luonnonvarat
Maakuntakaavaehdotuksessa 2040, 2. vaihe on käsitelty kattavasti Luonnonvaroja. Kaivosalueet on osoitettu jo maakuntakaavan 2040 ensimmäisessä vaiheessa. Luonnonvarojen kokonaisuuteen kuuluvat

pinta- ja pohjavedet, maa-ainekset sekä mineraalipotentialit ja turvetuotanto.

Pohjois-Savon alueen tavoitteena on nostaa pintavesien ekologinen tila hyväksi tai erinomaiseksi kaikilla vesistöillä 2040 mennessä. Tavoite on vaativa ja edellyttää vesistön kunnostuksien toimenpiteitä ja lisärahoitusta.

Sonkajärven kannalta pohjavesien riittävyys ja toimitusten turvaaminen on erittäin tärkeää. Niin Sonkajärven taajaman kuin Sukevan alueen tehdyt pohjavesiensuojelusuunnitelmat antaa hyvät työkalut tehdä toimenpiteitä yhdyskunnan puhtaan veden saantiin. Sonkajärvi esittää, että vesihuollon investointeihin tulisi osoittaa rahoitusta myös valtion osalta.

5. Kulttuuriympäristö

Maakuntakaavaehdotuksessa on käsitelty kaavassa määriteltujen arvokkaiden maisema-alueiden kulttuuriympäristöjen, maatalouselinkeinoin liittyvien perinnebiotooppien, arkeologisten kohteiden ja niihin liittyvien määräysten näkökulmasta. Kulttuuriympäristömerkinnöillä on tavoitteena ollut positiivinen vaikutus kaupunki-, kylä- ja maisemakuvan säilymiseen. Pohjois-Savossa valtakunnallisesti merkittäviä arkeologisia kohteita on esitetty 48 kohdetta. Sonkajärveltä tällainen alue on Jyrkkäkosken Ruukki. Sonkajärven kunta puoltaa Jyrkkäkosken Ruukin alueen esitystä valtakunnallisesti merkittäväksi arkeologiseksi kohteeksi.

Kulttuuriympäristön alueen kaavamerkintä ja -tarkastelu tulee sisältyä tuulivoima-alueiden ympäristövaikutusarviointiin (YVA).

Sonkajärven kunnan alueelle on arvoitettu maakunnallisesti arvokkaiksi kohteiksi mm. Sonkajärven kirkonkylän koulu sekä Kangaslammen entinen koulurakennus. Kyseiset rakennukset kunta on esittänyt luonnosvaiheessa poistettaviksi kulttuuriympäristön kohteiden listalta, joita ei kuitenkaan ole poistettu.

6. Energiantuotanto, yhdyskuntateknikka ja tekninen huolto

Pohjois-Savon maakuntasuunnittelutyössä 2040 yhdeksi kehittämisen kärjeksi on nostettu ”älykäs ja tuottava tekniikka ja palvelu sekä onnistunut energiamurros”. Tähän sisältyy maakuntasuunnitelman mukaan hajautettu energia, biokaasu ja hukkalämmön käyttö, energian varastointi, energiaverkkojen digitaalinen ohjaus ja tuulivoima. Myös geoenergian hyödyntäminen on osatavoitteena.

Tuulivoima sekä sähkölinjojen siirtolinjat ovat nousseet vahvaksi teemaksi maakuntakaavassa. Tuulivoimapotentiaalisiksi alueiksi on Sonkajärven osalta esitetty Honkamäki-Viidankankaan alue sekä Kurvilanmäen alue, joka sijoittuu Sonkajärven ja Vieremän kuntien rajalle. Em. alueista Sonkajärven kunta on hyväksynyt kaavoitussopimukset. Honkamäki-Viidankangas aluerajaus on maakuntakaavassa esitetty pienempänä kuin kaavoitussopimuksessa. Hankkeen rajausta olisi hyvä tarkastella vielä kaavoitussopimuksen aluerajauksen mukaisesti.

Myllykankaan tuulivoimahankealueesta Sonkajärven kunnanvaltuusto on hyväksynyt kaavoitussopimuksen 14.11.2022. Myllykankaan alue sijoittuu Kurvilanmäen alueen pohjoispuolelle. Myllykankaan alue tulisi lisätä tuulivoimapotentiaalisiksi alueeksi kaavaehdotuksessa.

Kunta on tehnyt kaavoitussopimuksen myös Metsärinteen alueesta, jonka hankekoko on kolme tuulivoimalaa. Maakuntakaavaehdotus 2040 mahdollistaa nykyisellään suuren tuulivoima-alueen toteuttamisen eikä estä pienempien alueiden toteuttamista edellytysten täytyessä (enintään seitsemän tuulivoimalaa). Luonnosvaiheen jälkeen maakuntakaavaehdotuksesta on Sonkajärven osalta tuulivoimapotentiaalisista alueista jätetty pois Palomäki sekä Huttusenlehto.

Nyt suunnitellut moninaiset tuulivoimahankkeet Sonkajärven pohjoisrajalle sekä Kainuun maakunnan eteläpuolelle luo suuret haasteet kuinka hankkeiden ympäristövaikutusten kokonaisarviointi tulee toteutumaan, kun huomioidaan hankkeiden eriaikainen eteneminen.

Kaavassa on esitetty ohjeellisena sähkönsiirtolinjana Sonkajärvi-Kiltuanjärvi linjan yhteystarve. Uutena mahdollisena sähkönsiirtolinjan yhteystarpeena on noussut esille Honkamäki-Viidankankaan sähkönsiirtolinja etelään lisalmen suuntaan eikä mahdollista siirtolinjaa ole ehditty tarkastella maakuntakaavatasolla. Myös näiden mahdollisten linjojen osalta on ympäristövaikutusten arviointi tarpeellinen.

Huoltovarmuus

Huoltovarmuuden kannanottona todetaan, että sen on toimittava kaikissa tilanteissa ja sen vaikutukset näkyvät kaikkialla yhdyskunnassa.

Sonkajärven kunta painottaa, että toimivat ja kestävät liikenneyhteydet ympärivuotisesti on perusta toimivalle huoltovarmuudelle.

Päätösesitys

Kunnanjohtaja:

Kunnanhallitus päättää hyväksyä asiasta edellä olevan valmistelijoiden laatiman lausuntoluonnoksen Sonkajärven kunnan lausunnoksi.

Päätös

Kunnanhallitus:

Kunnanhallitus yksimielisesti hyväksyi päätösesityksen.

Kunnanhallitus 19.02.2024 § 44
148/10.02.00/2023

Valmistelija: tekninen johtaja ja rakennustarkastaja

Pohjois-Savon maakuntahallitus on hyväksynyt kokouksessaan 19.12.2023 (176 §) maakuntakaavan 2. vaiheen kaavaehdotuksen nähtäville asettamisen liitteineen maankäyttö- ja rakennuslain 65 §:n ja -asetuksen 12 §:n mukaisesti ja pyytää kunnan lausuntoa kaavaehdotuksesta 23.2.2024 mennessä.

Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040 2. vaiheessa käsitellään aluerakenteen ja kehittämisperiaatteiden, liikennejärjestelmän, luontoarvojen ja luonnon monimuotoisuuden, luonnonvarojen, kulttuuriympäristön, energian, yhdyskuntatekniikan ja teknisen huollon teemakokonaisuuksia sekä Joroisten osalta kaikkia teemoja. Lämpileikkaavana teemana on ilmastonmuutos.

Kaava-asiakirjat ovat nähtävillä Pohjois-Savon kunnissa ja Pohjois-Savon liiton ilmoitustaululla sekä osoitteessa www.pohjois-savo.fi/psmk2040

Pohjois-Savon liitto on laatinut vastineet Sonkajärven kunnan antamaan lausuntoon ehdotusvaiheen viranomaiskuulemisesta. Vastineet löytyvät kokonaisuudessaan lausuntojen yhteenveto ja niihin laaditut vastineet-dokumentista.

2. Liikennejärjestelmä

Pohjois-Savon liitto vastineessaan toteaa valtatie 5 kehittämiseen sekä kuntarajat ylittävän kevyen liikenteen edellytysten parantamiseen liittyen, että valtatie 5 lisälmen pohjoispuoliset liikennemäärät huomioon ottaen koko yhteysvälin osoittaminen merkittävästi parannettava tienä ei ole perusteltua. Perusteet mainittujen sujuvuutta ja turvallisuutta parantavien toimenpiteiden toteuttamiselle on tunnistettu valtatie 5 kehittämisen tarveselvityksissä ja liikenneturvallisuuksuunnitelmissa. Maakuntakaava ei ole esteenä pitkämatkaista kevyttä liikennettä palvelevien yhteyksien toteuttamiselle maanteiden varsille. Ne edellyttävät tiesuunnitelmien laatimista.

3. Luonnon monimuotoisuus, luonnonsuojelu ja virkistyskäyttö

Jyrkällä Nurmijoen varrella sijaitsevan luonnonrauha-alueen suunnittelumääräys -termiä on lievennetty suunnittelusuositukseksi. Laajojen metsäpeitteisten alueiden kaavamerkinnän selitystekstiin on lisätty, että ne ovat ja säilyvät ensisijaisesti metsätalouskäytössä. Vastineessaan Mustanjoki-Sukeva kelkkareittilinjaukseen liittyen Pohjois-Savon liitto mainitsee, että paikallisia reitistöjä ei osoiteta.

5. Kulttuuriympäristö

Kangaslammen entistä koulua ei ole kaavaehdotuksessa enää merkitty maakunnallisesti arvokkaana kohteena. Sen sijaan Kangaslammen koulun rantasauna on merkitty maakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi. Sonkajärven kirkonkylän koulu on kaavaehdotuksessa edelleen esitetty maakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi.

6. Energiantuotanto, yhdyskuntatekniikka ja tekninen huolto

Pohjois-Savon liitto toteaa vastineessaan liittyen tuulivoimapotentiaalisten alueiden aluerajauksiin, että maakuntakaavan on sen tehtävä ja tarkoitus huomioiden mahdollista täsmentyä tarkempien selvitysten perusteella osayleiskaavan laadinnan yhteydessä.

Myllykankaan alueesta vastineessaan Pohjois-Savon liitto toteaa, että Myllykankaan alue ei ole noussut esille liiton tuulivoimapotentiaalisten alueiden tarkastelussa. Maakuntakaavan selvityksissä ei olla tunnistettu Myllykangasta tuulivoimapotentiaalisena alueena mm. ympäristösyistä. Aluetta on kuitenkin mahdollista tarkastella paikallisesti merkittävänä (alle seitsemän voimalaa) kohteena.

Sonkajärven kunnanvaltuusto päätti 22.1.2024 § 5 hyväksyä Huttusenlehdon tuulivoima- ja aurinkovoimapuiston kaavoitus sopimuksen. Kaavaehdotuksessa Huttusenlehtoa ei ole esitetty tuulivoimapotentiaalisena alueena. Kunnan ja Pohjois-Savon liiton välisissä keskusteluissa Pohjois-Savon liitto on ilmaissut, että Huttusenlehdon tuulivoimapotentiaalista aluetta voidaan mahdollisesti tarkastella vireillä olevassa maakuntakaavan 3. vaiheessa.

Tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutusten arvioinnista Pohjois-Savon liitto toteaa vastineessaan, että haaste on tunnistettu. Maakuntien kesken jatketaan yhteistyötä ja keskustelua. Yhteisvaikutusten arviointi lisätään kaavamääräykseen.

Ohjeellisina merkityistä sähkönsiirtolinjoista Pohjois-Savon liitto toteaa, että sähkönsiirron uusia 110 kV:n ja 400 kV:n tarpeita on tarkasteltu kanta- ja jakeluverkkoyhtiöiden kanssa. Yhteystarpeet sijoittuvat nykyisiin johtokäytäviin. Tuulivoimatuotannon liittäminen sähköverkkoon tarkastellaan hankkeiden yhteydessä.

Päätösesitys

Kunnanjohtaja:
Sonkajärven kunnalla ei ole huomautettavaa Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040, 2. vaiheen kaavaehdotukseen.

Päätös

Kunnanhallitus:
Kunnanhallitus yksimielisesti päätti, että Sonkajärven kunnalla ei ole huomautettavaa Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040, 2. vaiheen kaavaehdotukseen.
